

## מאמר י"ג

מאת

## מלחמת המלכים - א'

"ויהי בימי אמרפל מלך שנער ארויך מלך אלסר כדרלעומר מלך  
עילם ותדעל מלך גוים. עשו מלחמה את ברע מלך סדום ואת  
ברשע מלך עמרה שנאב מלך אדמה ושמאבר מלך צבויס ומלך  
בלע היא צוער..." (בראשית י"ד).

מקובל בשם הגר"א והסכימו לזה כל רבותינו ששורשו ועיקרו של כל נושא  
וענין טמון במקום שהוא מופיע לראשונה בתורה. לכלל זה יש סימוכין מפורשים  
בגמרא (ב"ק נ"ה ע"א): "הרואה טי"ת בחלומו סימן יפה לו", משום שהאות  
טי"ת היא האות הראשונה של המלה 'טוב'. ומסבירה הגמרא (שם) שאע"פ  
שהאות טו! מופיעה גם בתחילת מלים עם הקשר לא טוב, כמ"ש (איכה ב') "טבעו  
בארץ שעריה", כיון שהיא מופיעה לראשונה בתורה בהקשר טוב בפסוק  
(בראשית א' ד'): "וירא אלוקים את האור כי טוב", הרי היא מייצגת לעולם ענין  
של טוב.

נמצא שאם ברצוננו לעמוד על שורש ענין המלחמה, מוכרחים אנו להתבונן  
היטב בפרשתנו, שבה מופיע לראשונה בתורה ענין המלחמה. נשתדל לירד  
לעומקם של הדברים בעה"ת.

## חרב פתחו רשעים

חז"ל (ב"ר מ"ב א') פותחים את פרשתנו בדברים הללו:

"ויהי בימי אמרפל מלך שנער, ר' יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתח  
(תהלים ל"ז): 'חרב פתחו רשעים... חרבם תבא בלכם'... 'חרב פתחו  
רשעים' - זה אמרפל וחביריו, 'להפיל עני ואביון' - זה לזם, 'למבוה  
ישרי דרך' - זה אברהם, 'חרבם תבא בלכם' - 'ויחלק עליהם לילה  
הוא ועבדיו ויכם'."

חז"ל ברוח קודשם גילו לנו בדרשתם דברים נפלאים. נחזי אן: במבט  
שטחי ורדוד נראה סיפור מלחמת המלכים כדבר טבעי ופשוט. ארבעה מלכים

פּוֹתָחִים <sup>1234567</sup>בַּמִּלְחָמָה נֶגַד חֲמִישָׁה. הַהִרְפָּתָקָה אַכֵּן הַצְלִיחָה, וְחֲמֶשֶׁת הָאוֹמוֹת מִשְׁתַּעֲבָדוֹת תַּחַת יָדָם שֶׁל אַרְבַּעַת הַמַּלְכִּים. שְׁתֵּים עָשָׂר שָׁנָה נִכְנְעוּ הַמַּדְיָנוֹת הַמְנוֹצָחוֹת לַמִּשְׁעַבְדִּיהֶם, אֲךָ בִּסּוּף הֵם מִרְדּוּ בָהֶם, וְעַמְדוֹ בְּמִרְדָּם יִיג שָׁנָה (בְּרֵאשִׁית י"ד ד' בְּרֵשִׁי'). בִּשְׁנַת הָאַרְבַּע עָשָׂר לַמִּרְדָּם בָּא כְּדָרְלֶעוֹמֶר - בְּרֹאשׁ אוֹתָן אַרְבַּע הַמַּדְיָנוֹת - לְהִילָחֵם נֶגַד חֲמֶשֶׁת הַמַּלְכִּים. תּוֹצְאוֹת הַמִּלְחָמָה הִיתָה שְׂאֵרְבַּעַת הַמַּלְכִּים שׁוֹב נִיצְחוֹ אֶת הַחֲמִישָׁה - "וַיִּנְסוּ מֶלֶךְ סָדוּם וְעַמְרָה וַיִּפְּלוּ שָׁמָּה וְהַנְּשֹׂאֲרִים הָרָה נָסוּ" (בְּרֵאשִׁית י"ד י'). בָּאוֹתָהּ מִלְחָמָה נִלְקְחוּ רַבִּים בְּשָׁבִי, וּבִתְנֹךְ אוֹתָם שְׁבוּיִים רַבִּים מִסְּפּוֹר הָיָה גַם לוֹט בֶּן אַחִי אֲבֵרָה.

הַפְּרָשִׁים הַמַּדְיָנָאִים שֶׁל אוֹתָהּ תִּקּוּפָה פָּרְשׁוּ בּוֹדָאִי, בּוֹדָאוֹת מוֹחֲלָטֶת כִּי הַסִּיבָה לָאוֹתָהּ מִלְחָמָה הִיתָה כְּלָכְלִית, וְאוֹלֵי גַם לָאוֹמִית. כְּבוֹדָם שֶׁל אַרְבַּעַת הָאוֹמוֹת, שֶׁנִּרְמַס מִזֶּה שְׁנִים, הוּא שְׁגָרָם לַתְּסִיסָה בִּקְרֵב הָעָם וְהַמַּלְכִּים, וְהוּא שְׁגָרָם לִיצִיאָתָם לַמִּלְחָמָה.

לְעוֹמֶת זֹאת חֲזִ"ל הַקְּדוּשִׁים בְּעוֹמֶק חֲכָמָתָם וּבִידִיעָתָם בְּשׁוֹרֵשׁ עֵינָן הַמִּלְחָמָה גִּילּוּ לָנוּ שֶׁמִּתַּחַת לָאוֹתָן סִיבּוֹת חִיצוֹנִיּוֹת מִסְתַּתֶּרֶת הַסִּיבָה הָאִמִּיתִית וְהִיחִידָה. מִטֶּרֶת הַמַּלְכִּים בְּכָל מַעֲרַכַת הַמִּלְחָמוֹת - שֶׁהִתְחִילָה **עֲשָׂרִים וְחֲמִישָׁה** שָׁנִים לִפְנֵי שְׁלוֹט נִלְקַח לְשָׁבִי - הִיתָה אַחַת וַיְחִידָה: **לְהַפִּיל** אֶת אוֹתוֹ "עֵנִי וְאֲבִינִי" - **לוֹט**. לֹא זֶה בִּלְבַד הִיתָה מִטֶּרֶתָם אֲלֵא שֶׁהֵם גַּם לָקְחוּ בַּחֲשָׁבוֹן שְׂכָאֲשֶׁר לוֹט יִפּוֹל בְּשָׁבִי יִבּוֹא אֲבֵרָה לְהַצִּיל אֶת לוֹט, וְהֵם זָמְמוּ - "**לְטַבּוֹחַ** יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ", זֶה **אֲבֵרָה!** הַדָּבָר אוֹמֵנָם טַעוֹן בִּירּוֹר, מֵהָ רָאוּ חֲזִ"ל לִפְרֹשׁ אֶת עֵינָן אוֹתָן מִלְחָמוֹת בְּאוֹפֶן הַנוֹגֵד כָּל כֶּךָ אֶת הַנִּרְאָה עַל פְּנֵי הַשְּׁטָח? כִּדִּי לְהַבִּין אֶת הַדָּבָר עֲלֵינוּ לְהַתְּבוֹן בְּשׁוֹרֵשׁ עֵינָן הַמִּלְחָמָה בְּכָלֵל.

## מַלְכִּים וּמִלְחָמוֹתֵיהֶם

"וַיְהִי בַיּוֹם אֲמַרְפֶּל' - אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּר אֲבִינָא: אִם רָאִיתָ מַלְכוּיּוֹת מִתְּגַרְוֹת אֵלּוּ בָּאֻלּוּ צִפָּה לְהַגִּלוֹ שֶׁל מִשִּׁיחָה. תִּדְרַע שָׁכָן, שֶׁהָיָה בַיּוֹם אֲבֵרָה עַל יְדֵי שִׁנְתָּגְרוֹ הַמַּלְכוּיּוֹת אֵלּוּ בָּאֻלּוּ בָּאָה הַגְּאוּלָּה לְאֲבֵרָה" (ב"ר מ"ב ד').

מֵאֵמֶר זֶה שֶׁל חֲזִ"ל טַעוֹן הַרְבֵּה בִּיאּוֹר, כִּי עַל פְּנֵי הַשְּׁטָח, קִשָּׁה מְאֹד לְהַבִּין מֵהָ הַקֶּשֶׁר בֵּין הַהִתְגַּרְוֹת שֶׁל הַמַּלְכִּים לַמִּשִּׁיחָה?

**יִסּוֹד עֵינָן הַמִּלְחָמָה**

כִּדִּי לְהַבִּין אֶת עוֹמֶק הַדְּבָרִים נִפְתַּח בְּשִׂאלָה - הַנִּרְאִית אוֹלֵי תְּמִימָה אֲךָ בְּכָל

זאת חזקה - בענין אותה תופעה הנקראת מלחמה: כל מי שיש לו קצת שכל בקדקודו ותמה יתמה: כיצד יתכן שמלחמות מתרחשות ואף מתמשכות בעולם? הרי ההיסטוריה הוכיחה שבדרך כלל שכר הנלחם יוצא בהפסדו. ואם נאמר שכל היוצא למלחמה מתעלם ממאורעות העבר ובטוח בעצמו שהוא זה שינצח בקרב, ולו תהא התהילה, בכל זאת אין הוא יכול להתעלם שהרי ניצחון זה יהא כרוך בכל מקרה בפצועים הרוגים ונעדרים, עד אין מספר. ומפליא אם כן עד מאד מה יכול להניע המוני בני אדם לסכן את נפשם ולצאת לשדה הקרב להרוג ולהיהרג?

אכן פשר הדבר נעוץ בעובדה שכל מלחמה באה לבסס את **ענין המלכות**. ומאחר שביסוס והגדלת 'כבוד המלכות' הוא ערך "נעלה" - יותר מהחיים הפרטיים - הלכך מוכנים הם בני המדינה למסור את נפשם על יעד זה.

ניתן ללמוד היסוד הנ"ל מזה שהרמב"ם בספרו היד החזקה סידר את 'הלכות מלכים' יחד עם 'הלכות מלחמת מצוה' וקרא לאותו פרק בשם משותף: "הלכות מלכים ומלחמותיהם". מאותו צירוף למדים אנו שהמלחמה שייכת לעצם ענין המלכות.

על פי יסוד זה נוכל ליישב תמיהה גדולה בפרשה, והיא: מדוע התורה חוזרת שוב ושוב על **שמות המלכים** של חמש וארבע המלכויות המסוכסכות? אך הביאור הוא, שמאחר שכבוד המלכות היה המניע לאותן מלחמות לכן הודגשו **שמות המלכים** שייצגו את דגל המלכות באותן מדינות. במלים אחרות, אותן מלחמות נחשבות למלחמת מלכים כיון שכל אומה נלחמה כדי לקיים את ענין המלכות של מלכם.

### ביאור דברי חז"ל

על פי דרכינו נוכל להסביר את דברי חז"ל שהובאו לעיל: "אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח". והביאור בזה הוא, שהרי כל מציאותן של המלכויות העולמיות (חוץ ממלכות ישראל) נוגדת למלכות שמים. מלכות שמים ענינה השלטון הבלעדי של הקב"ה על כל הארץ. לעומת זאת המלכויות המושלות בעולם מכוונות את הבריאה לעוד בחינה של מלכות, בחינה שמסתירה ומתנגדת למלכות שמים. ובכן כל התעוררות של מלכים לצאת למלחמה מורה על כך שהם חשים כי קרוב יום אידם, וכי עידן המלכות הבלעדית של הקב"ה - המיוצגת במלכות מלך המשיח - קרב ובא. לכן מתאמצות המלכויות לקיים ולבסס את מלכותם על ידי "מלחמת המלכים": "אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח!"

על פי דברים אלו מבינים אנו גם את דברי חז"ל (הובאו בריש דברינו) שקבעו שכל מגמת המלכים היתה להתנגד לאברהם ולוט. מאחר ושורש כל מלחמה הוא להתנגד למלכות שמים כדי לבסס את המלכות העצמית שלהם,

נמצא שבהכרח אותה מלחמה כוונה נגד אברהם ולוט - נושאי דגלה של מלכות שמים בעולם!

### גילוי כבוד שמים

סופה של אותה מלחמה היתה: " 'חרבם תבא בלבם' - יויחלק עליהם לילה ". פירוש, שהמלחמה שהיתה מכוונת לעקירת מלכות שמים - התהפכה על פניה והביאה לגילוי מלכות שמים, שהרי אברהם אבינו - נושא דגל מלכות שמים - ניצח את המלכים. בחז"ל מבואר שבאותו לילה שבני ישראל יצאו ממצרים אז ניצח אברהם את המלכים. והדבר נפלא למתבונן, כי אותו גילוי מלכות שמים שהיה באותו לילה היווה סימן לדורות כי מלכותו יתברך תתגלה בפועל בעולם שוב באותו לילה כאשר צבאות ה' יצאו ממצרים.

### סכום

הרי התבאר לנו שורש ענין המלחמה. חז"ל הקדושים הורו לנו, בפרשתנו העוסקת במלחמה הראשונה, שכל מלחמה עולמית ענינה - ביסוס המלכויות הזרות והמעטת גילוי מלכות שמים. אכן סוף כל מלחמה היא "חרבם תבא בלבם" - בסופו של דבר מתרוממת מלכות שמים - "אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח!"

## מאמר י"ד / מעמקים

# מלחמת המלכים - ב'

במאמר הקודם נתפרשה פרשתנו באופן כללי, ונתבאר כי בה טמון ההבנה בכל המלחמות העתידיות. עתה ברצוננו לבאר פן מעמיק יותר בפרשה. ויתבאר עפ"י כמה פרטים בפרשה. נפתח בדברי חז"ל (בר"ר מ"ב ב') וז"ל:

"א"ר אבון: כשם שפתח כד' מלכויות כך אינו חותם אלא כד' מלכויות... מלכות בבל ומלכות מדי ומלכות יון ומלכות אדום".

חז"ל הקדושים גילו שלא בכדי הדגישה התורה שמות ומספר המלכים. מלכים אלו יש להם שייכות לאותן ארבע מלכויות ששלטו על העולם אלפי שנים

אחרי אותו מעשה, ושיעבדו את ישראל תחת רשותם.

ההקבלה הפשוטה והבסיסית בין שתי מערכות מלכויות אלו היא, שכשם שאותם ארבעה מלכים רצו לכלות את אברהם אבינו - אבי האומה הישראלית (וכדהבאנו במאמר הקודם מהמדרש שזה היה עיקר מטרת המלכים במלחמתם), כך שאיפתן ומגמתן של אותן ארבע מלכויות היא לכלות את האומה הישראלית ר"ל.

נמצא שפרשה זו רומזת לארבעת המלכים העתידיים לשעבד את ישראל. ומכיון שמקבילות המערכות זו לזו, יש לנו בזה רמז וגילוי כי עתידים אנו לנצח את אותן האומות, כדרך שאברהם אבינו ניצח את ארבעת המלכים (רבינו בחיי י"ד א').

ואמנם פרשת ברית בין הבתרים נסמכה בתורה מיד אחר פרשת מלחמת המלכים, כי אותה ברית שנכרתה עם אברהם באה לחזק הבטחה זו - שיישרדו ישראל בין האומות וינצחום, כדרשת חז"ל (ב"ר מ"ד י"ז, על הפסוק שמופיע בפרשת ברית בין הבתרים): "אימה' - זו בבל... 'חשיכה' - זו מדי... 'גדולה' - זו יון... 'נופלת עליו' - זו אדום... 'וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנוכי' ... 'וגם' - לרבות ארבע גלויות". "ואת הציפור לא בתר" (בראשית ט"ו י) - "לפי שהאומות עכו"ם נמשלו לפרים ואילים ושעירים... וישראל נמשלו לבני יונה... רמז על האומות שיהיו כלין והולכין ואת הציפור לא בתר רמז שיהיו ישראל קיימין לעולם" (רש"י שם).

### סכום

למדנו איפוא, כי המלחמה המתוארת בפרשתנו היא אמנם ה"מהדורה קמא" של מלחמת המלכויות עם עם ישראל. נצחונו של אברהם אבינו על אותם מלכים אף הוא לדורות, שסוף ישראל לנצח אותה מלחמה, ועל דבר זה נכרת גם ברית בין הבתרים.

## ארבע נגד אחד

לאחר שעמדנו על יסוד הדבר, ברצוננו להתעמק יותר במשמעות הדברים. נפתח בשאלה יסודית: יסוד מוסד מהמהר"ל כי אין דברים גדולים באים במקרה בתורה. ובכן מספר המלכים שנלחמו כנגד אברהם, וכנגדם מספר המלכויות שישעבדו את ישראל, אינו בלא טעם. עלינו להבין אם כן מדוע שתי המערכות של מלכויות הן במספר ארבע דווקא?

התשובה לשאלה זו נמצאת בדברי המהר"ל בעצמו, והרי תמצית לשונו (נר מצוה בתחילתה):

"ישראל שהם עם אחד מסוגל להם הארץ שהוא אחד בלבד... והיוצא (והנבדל) מן האחד הוא מתייחס לדי' כנגד די' רוחות שיש בהם יציאה מן האמצע, ולכך המלכויות די' כנגד די' רוחות היוצאים מן האמצע, ... לפיכך אמר 'עם זו יצרתי לי תהילתי' יספרו' עיקר תהילתי שהוא יתברך אחד ואין זולתו... כמו שאמרו במדרש, כי ישראל מעידים על השם יתברך שהוא אחד... אבל די' מלכויות מבטלים אחדותו בעולם כאשר לוקחים הממשלה מישראל שהם מעידים על אחדותו יתברך.

"היו"ד מן השם י"ה מורה שהוא יתברך אחד ואין בו חילוק כלל, כי היו"ד שהיא קטנה אי אפשר לחלקה רק שהיא אחת, ולכן יו"ד מורה על שהוא יתברך אחד והה"א מורה... השם יתברך הוא אחד וכוחו מתפשט אל הכל... כי הה"א יש בו הדי' ויש בה נקודה תוך הדי'... הדי' מורה על ההתפשטות של די' צדדים... והיו"ד הקטנה שבתוך הדי' הוא אחד, כנגד האמצעי. והה"א מצרף את הכל והוא מקשר הכל".

נשתדל לבאר את הדברים כפי מיעוט ערכנו: כל כוח שנמצא בבריאה יונק את כוחו מבעל הכוחות כולם - הקב"ה ית"ש. אמנם, העולם הזה נברא באופן כזה שנראים הדברים שאותם כוחות קיימים מצד עצמם ונבדלים מאחדותו יתברך שמו. הקב"ה ברא את העולם באופן כזה שאין עדות מן הבריאה עצמה שהיא תלויה כל רגע במאמרו יתברך. ומחמת כך: "עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו" (ישעיה מ"ג כ"א). ה' יצר את עם ישראל כדי להשלים את החסר, על ידי שיספרו תהילתו ויחברו את כל פרטי הבריאה לשורשם. וזה אמנם תפקידה ומהותה של מלכות ישראל - לקבץ את הפרטים כולם ולייחדם חזרה לאותו יחיד ומיוחד, כענין שנאמר (בראשית כ"ו י'): "אחד העם" ומפרש רש"י - זה המלך. והיינו שזהו תפקיד המלך לאחד את העם. (ואע"פ ששם מדובר על מלכות אבימלך, אך אמנם זהו ענינה של כל מלכות לאחד את בני המדינה סביב דגלה. אך מיוחדת היא מלכות ישראל המאחדת את כל הפרטים לאחדותו יתברך).

ובכן מלכות ישראל מיוצגת על ידי האות ה"א שהיא צירוף של האות דל"ת - המורה על די' חלקי ההסתעפות, עם האות יו"ד - המורה על הכוונת כל חלקי ההסתעפות אל הנקודה הפנימית - תהילתי יספרו.

זה לעומת זה עשה האלוקים - ה"לעומת" של מלכות ישראל הן אותן ארבע מלכויות המסתירות את נקודת הפנים של הבריאה, ויוצרים אשליה לפיה הכוחות הם בלתי תלויים בבעל הכוחות ר"ל. לא לחנם א"כ אותן ארבע מלכויות מיוצגות באות דל"ת - שכן היא המורה על ארבעה חלקי ההסתעפות ופרישת העולם לארבעה רוחות השמים באופן של העלמת השורש האחד.

על פי יסוד זה מובן מדוע התורה הדגישה (בראשית י"ד ט'): "ארבעה

מלכים את החמשה" - ולכאורה שמות המלכים כבר מפורטים בפסוק (שם) וממילא ידוע כבר מספרם! אך על פי דרכנו התורה מרמזת בזה את עומק התוכן של אותה מלחמה: מלחמת 'המלכות של פירוד' בבחינת ארבע (-האות דל"ת) ב'מלכות של אחדות' בבחינת חמש (-האות ה"א).

### סכום

נמצא שלא בכדי שתי מערכות המלכויות המתנגדות לישראל היו ארבע במספר. כל מלכות הקבילה לצד אחר של ההסתעפות העולמית, פן אחר של העדר אחדותו יתברך. מטרת שתי מערכות מלכויות אלו היתה אחת - להכחיד ח"ו את אותה אומה הנקראת "גוי אחד בארץ" (מנחה לשבת), ולהשליט בחינת האות דל"ת על בחינת האות ה"א, או במלים אחרות: להשליט את מלכות הפירוד על מלכות האיחוד.

לאור דברינו מובן היטב ההקבלה שהקבילו חז"ל (מובא במאמר הקודם) "אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח, תדע שכן, שהרי בימי אברהם על ידי שנתגרו המלכויות אלו באלו באה גאולה לעולם". והביאור הוא, שכשם שאותה מלחמה שמטרתה היתה לבטל מלכות שמים התהפכה על פיה והביאה לגילוי מלכות שמים, ואדרבה - "הושוו כל האומות והמליכו את אברהם" (ב"ר מ"ג ה') נושא דגל מלכות שמים. כמו כן מובטחים אנו כי כל התגרות בין האומות, ששורשה נעוץ בשאיפה לביטול מלכות שמים (כנתבאר במאמר הקודם), תביא בסופו של דבר לגילוי מלכות שמים בשלימות!

## משמועה רעה לא יירא

נשתדל לבאר על פי יסוד דברינו עוד מעניני הפרשה. בתחילת הפרשה מתואר בפרטי פרטים פרשת תוקפם וגבורתם של ארבעת המלכים שהתגברו על הגיבורים הגדולים - אשר ישבו בערי המבצר בעשתרות קרנים ובשווה קריתים. בהמשך הפרשה מסופר עוד ממעשי גדולתם - כיצד ניצחו אותם ארבעה מלכים את חמשת המלכים הגדולים - שנלחמו נגדם להגן על עמם ומולדתם (רבינו בחיי בראשית י"ד ה'). לבסוף מספרת התורה כיצד אברהם אבינו יצא למלחמה כמעט לבדו כנגד אותם מלכים. אברהם לא נלחם בס כשהוא אפוף מורא מעוצמתם, הוא לא פחד כלל מכל אותה עוצמה, כמו שדרשו חז"ל (בראשית רבה מ"ג א'): "משמועה רעה לא יירא" - זה אברהם... 'סמוך לבו לא יירא' שנאמר 'אל תירא אברם' עד אשר יראה בצריו - ויחלק עליהם לילה".

רבינו בחיי (בראשית י"ד י"ד) מתאר כיצד אברהם אבינו התכוון לאותו קרב: "אחר שנודרו לצאת למלחמה מיעט אותן [את יוצאי הצבא אשר איתו]

וריקנן, לפי שהזכות הוא המנצח לא ריבוי עם. ולכך ציוה שיחזרו כל החוטאים כדין תורה ביוצאי מלחמה שאמר הכתוב (דברים כ' ח') 'מי האיש הירא...'. וזהו לשון וירק - שכולל לשון זיין ולשון מיעוט, מלשון רק. וכיון שנתמעטו מצא אברהם את עצמו עם אליעזר לבדו... הודיענו בזה יופי מידתו ומעלתו של אברהם כי קנא אל הדבר ופנה אל האחות...". ע"כ.

אה"ח 1234567

## התמיהות

ולכאורה יש לנו לתמוה: על מה בטח אברהם כשיצא להלחם הוא עם אליעזר עבדו - לבדם מול צבא אדיר וכביר מלומדי מלחמה? וכי לא צדקו חבריו שטענו ואמרו (ב"ר מ"ג ב'): "חמישה מלכים לא יכלו לעמוד בהם ואנו יכולים לעמוד בהם"? ואין לומר שאברהם התעלה במידת הביטחון וסמך שה' יעשה לו נס, שהרי אין סומכים על הנס, כיון שאין לאדם להישען על זכויותיו! ובכלל צריך עיון מדוע פתח אברהם במלחמה, וכי מותר לסכן את הנפש על ספק הצלה של בן נח? בפרט שמדובר כאן בפיקוח נפש של אבי האומה הישראלית?

## התשובה - לקדש שם שמים

הישוב לתמיהות המוזכרות נמצא בדברי מדרש חז"ל (ב"ר מ"ג ב'): "רבי נחמיה אמר: אברהם הוריק פנים כנגדן אמר אצא ואפול על קידוש שמו של מקום...". על דרך זה אמרו חז"ל (שם ג'): "ויחלק עליהם לילה" - אמר הקב"ה אביהם פעל עמי בחצי הלילה אף אני פועל עם בניו בחצי הלילה", ומפרש המהרז"ו (שם): "אביהם פעל עימי, פי' שמסר נפשו על קדושת שמי בחצי הלילה".

נמצא כי אברהם אבינו כשיצא למלחמה אמנם לא סמך על זכויותיו ולא חשב שינצל. הוא השליך נפשו מנגד, ונלחם שלא על מנת שיעשו לו נס - כדי לקדש שמו של מקום. אברהם הבין שסוף מגמת המלכים הוא להכריע ח"ו מלכות שמים, ומשום כך מסר נפשו על הדבר. אברהם אבינו ע"ה יצא למלחמת קודש נגד המלכויות שרוצות להגדיל שמן ולבטל שמו של מלך מלכי המלכים. הוא שאף לנצחון לא כדי להגדיל שמו אלא להשליט ולקדש שמו של בורא העולם. ועל מטרה זו היה מוכן אף להهרג ולמסור נפשו על קידוש ה'.



## גר צדק נצחתו כנחלק לו לילה

מדברי הרמב"ם למדנו כי עצם נכונותו של אברהם אבינו למסור את נפשו על קידוש שמו יתברך, היא היתה הזכות שעמדה לו לנצח במלחמה. וז"ל הרמב"ם (מלכים פ"ז ט"ו): "מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו. שאין בלבו כוח לעמוד בקשרי המלחמה. ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה. וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר 'אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם'. ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלויין בצוארו. ואם לא נצח ולא עשה מלחמה בכל לבו ובכל נפשו הרי זה כמי ששפך דמי הכל, שנאמר 'ולא ימס את לבב אחיו כלבבו'. והרי מפורש בקבלה ארור עושה מלאכת ה' רמיה וארור מונע חרבו מדם. **וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה.** ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר 'כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן כי מלחמות ה' אדוני נלחם ורעה לא תמצא בך וגו' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלוֹקֵיך'".

ביאור הדברים, תוכן המצוה - "אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו..." הוא ההתרוממות מהרצונות האנוכיות, וההתמסרות הגמורה לייחוד שמו יתברך. במלים אחרות, יסוד ציווי זה איננו אמונה שלא יאונה לו כל רע, אלא אדרבה התרוממות הרוח וחיזוק הרצון לקדש שם שמים מעל לרצון החיים. ומי שאכן זוכה לדרגה כזאת, הקב"ה באמת מגלה על ידו את יחודו - בהיותו מנצח את כל הכוחות המתנגדים למלכות שמים.

### אביהם פעל - אני פועל

והיא שעמדה לאברהם אבינו ולנו - להגן עלינו מכל הקמים עלינו בכל דור ודור. אותה נכונות למסור את הנפש על יחוד שמו, היא הסיבה שהקב"ה ייחד שמו בעולם על ידי אברהם אבינו והיא אף הסיבה שה' מיחד שמו עלינו תמיד. ולכן הסמיכה התורה את פרשת ברית בין הבתרים אל פרשת מלחמת ארבעת המלכים להורות כי בזכות אותו מעשה מסירות נפש של אברהם, הובטח לו שבניו יצאו ממצרים, ואף יִשְׁרְדוּ לנצח מכל האומות הבאות לבטלם מן העולם - "אמר הקב"ה: אביהם פעל עמי בחצי הלילה אף אני פועל עם בניו בחצי הלילה" (ב"ר מ"ג ג').

## סיום

אנו נמצאים בתקופה שהחושך מכסה ארץ ומלכות שמים נשפלת ונעלמת. בעת הזאת על כל אחד ואחד להצטרף למחנה של חיילות ה' - להתנגד לכוחות הרע\* ולרומם ולנשא את דגלו של הקב"ה לעיני כולם <sup>אוצר החכמה</sup> בפרסום וגילוי אמונתו יתברך. כללי המלחמה של כל מלחמה - דרוש מסירות והתרוממות מהרצונות האישיות, וטהרת הכוונה לכבודו של מקום.

מי שימסור את נפשו לכבוד שמו יתברך יזכה שיתקיים בו הבטחת הרמב"ם (מובא לעיל): "וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד... וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה..." <sup>אח"י 1234567</sup>

---

\*יש לדעת: צורת אותה "מלחמת מצוה" משתנה לפי תקופות. פעמים מתנגדים למחנה הרע ביד תקיפה, ופעמים אדרבה יש "למשכם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שידינו מגעת" (עיין חז"א יו"ד סי' ב' סוף ס"ק ט"ז ורמב"ם ממרים פי"ג ג').